

Тема: Проголошення Української Народної Республіки. Прихід до влади у Росії більшовиків: позиція УЦР. Боротьба за владу в Києві 28–31 жовтня 1917 р. III Універсал УЦР. Внутрішня та зовнішня політика Центральної Ради після проголошення Української Народної Республіки. Встановлення кордонів. Галицько-буковинський курінь Січових стрільців.

Мета: висвітлити історичні обставини прийняття III Універсалу Української Центральної Ради, охарактеризувати провідні ідеї та положення III Універсалу, визначити його історичне значення. Показати процес державотворення в умовах проголошеної Української Народної Республіки; закріпити уміння критичного аналізу історичних джерел, співставляти, порівнювати інформацію з різних джерел, аргументовано висловлювати власну думку, систематизувати та узагальнювати історичний матеріал у певній логічно-послідовній системі, розвивати в учнів уміння порівнювати історичні події, розвивати творче мислення; сприяти формуванню власної точки зору; виховувати інтерес та повагу до історичного минулого в дусі національної самосвідомості, гідності та честі, критичного та неупередженого ставлення до дій історичних діячів минулого.

Формувати групи компетентностей:

-*Компетентність спілкування державною мовою* для розуміння україномовних текстів різних жанрів, вміння переказувати прочитане, висловлювати власну думку в усній та письмовій формі;

- *Соціальну та громадянську компетентності* для розуміння важливості вивчення історії своєї держави; формувати патріотизм та громадську позицію;

-*Математичну компетентність* шляхом побудови логічного ланцюжка подій;

-*Інформаційну компетентність* для виявлення джерела й авторів інформації.

Учень повинен знати:

1) **Основні дати:** 24—25 (6—7 листопада) жовтня 1917р. прихід до влади в Росії, більшовиків; 27 жовтня 1917 р.- виступи ЦР та ГС проти підтримки петроградського повстання; 29-31 жовтня 1917 р.— збройна боротьба в Києві між більшовиками та юнкерами. Листопада — перехід влади а, Києві до ЦР; 7(20) листопада — III Універсал ЦР.

2) **основні терміни та поняття:** II Всеросійський з'їзд робітничих і солдатських депутатів, Раднарком, III Універсал, Українська Народна Республіка.

Очікуванні результати: після цього уроку учень повинен

Знати історичні обставини прийняття III Універсалу Української Центральної Ради, характеризувати провідні ідеї та положення III Універсалу, визначати його історичне значення, показувати процес державотворення в умовах проголошеної української Народної Республіки; закріпити уміння критичного аналізу історичних джерел, співставляти, порівнювати інформацію з різних джерел, аргументовано висловлювати власну думку, систематизувати та узагальнювати історичний матеріал у певній логічно-послідовній системі, розвинути уміння порівнювати історичні події.

Обладнання: підручники, зошити, мультимедійна презентація, відеоматеріали, роздатковий та наочний матеріал, історична карта, атласи.

Тип уроку: урок формування компетентностей

Хід уроку:

I. Організація навчальної діяльності.

II. Актуалізація опорних знань

Перевірка домашнього завдання

Бліц опитування:

1. Які дії Центральної Ради свідчили про перетворення її з органу, що репрезентував національну, у владний територіальний орган всієї України?
2. Як Тимчасовий уряд обмежив своєю «Інструкцією» повноваження Генерального Секретаріату?
3. Визначте своє ставлення до позицій Центральної Ради у її стосунках з Тимчасовим урядом?
4. Чому демократичні сили в Україні виступили проти Корніловського заколоту спільно з революційними силами всієї Росії?

Вступна бесіда

1. Чому II Універсал УЦР не задовольняв інтереси широких верств українського суспільства?
2. Які етапи державотворення в Україні за період весна-літо 1917 р. можна виділити? Назвіть найбільш помітні віхи цього процесу.

III. Вивчення нового матеріалу

Прихід більшовиків до влади в Петрограді

24-25 жовтня 1917 р. у Петрограді відбувся більшовицький переворот. — Що Вам відомо про події 24-25 жовтня?

Ці події до сьогоднішнього дня викликають палкі суперечки серед істориків: одні переконані, що це була соціалістична революція, інші вважають, що це державний переворот(заколот).

Викладач розгортає панораму стрімких подій осені 1917р.

- Прихід більшовиків до влади у Петрограді 25 жовтня 1917 р.
- II Всеросійський з'їзд рад проголосив Росію Республікою рад робітничих, солдатських і селянських депутатів, який прийняв декрет про землю і мстворив більшовицький уряд — Раду народних комісарів, на чолі з Леніном.

Запитання:

1. Чому більшовики порівняно легко скинули ТУ й прийшли до влади?
1. Історики зазвичай говорять про три сили, які в тих умовах могли вести боротьбу за владу в Києві. На вашу думку, що це за сили?

Жовтневі поїї у Києві.

Жовтневий більшовицький переворот у Петрограді відбувся в той час, коли Українська революція з кожним днем потрапляла в дедалі скрутнішу ситуацію. Після одержаного повідомлення про події в Петрограді на спільному засіданні Малої Ради з представниками Українського Генерального військового комітету і Рад робітничих депутатів, залізничників та інших організацій увечері 25 жовтня 1917 р. було засновано «Крайовий комітет для охорони революції в Україні» (ККОР), покликаний

«розпоряджатися всіма силами революційної демократії» відповідальний перед ЦР.»... конкуруючих претендентів на владу було у нас не дві, як у Петрограді, а три: крім Тимчасового уряду та більшовиків. Була ще Українська Центральна рада... сили Тимчасового уряду та більшовиків були рівними, і рішення залежало тільки від позицій Центральної Ради та тих військових частин. Більшість в яких становили українці...» (Гондельвейзер А. «Із київських спогадів»).

Позиція ЦР щодо більшовицького перевороту у Петрограді була чітко сформульована у резолюції надзвичайного засідання Малої Ради 26 жовтня 1917 р. та зверненні Генерального секретаріату « До всіх громадян України. »... 'Частина людности Петрограда, за приводом більшовиків, повстала озброєно проти Тимчасового правительства і хоче накинати свою волю всій Російській Республіці... Разом з всіма революційними силами України Генеральний Секретаріат буде рішуче боротись з всякими спробами підтримувати петроградське повстання...» (« **Заклик Генерального Секретаріату до всіх громадян України..**» Газ. «Нова Рада». — 1917. — 28 жовтня).

На знак протесту проти такої оцінки повстання з боку ЦР керівники київських більшовиків В. Затонський, Г. П'ятаков вийшли зі складу ККОР.

Запитання :

— Які наслідки мав цей крок більшовиків ? (Збройні сили більшовиків у Києві виводились зі складу ККОР).

Завдання учням

Скласти тезовий план-конспект за такими прикладами:

- Повідомлення про ці події надійшли до Києва 25 жовтня 1917 р.
- Конкуруючими претендентами на владу в Україні були не лише Тимчасовий уряд та більшовики, а й Центральна Рада.
- Сили ТУ та більшовиків Були рівними. І рішення залежало лише від позиції Центральної Ради.
- УЦР виступила із засудженням більшовицького перевороту в Петрограді.

Запитання:

1. Які політичні сили були найвпливовішими восени 1917 р. ?
2. Чому в Україні більшовики не мали такої широкої підтримки серед населення?
3. Яку позицію зайняла Центральна Рада щодо жовтневого перевороту більшовиків у Петрограді ?
 1. Як проходив процес поширення влади більшовиків в Україні ?
 2. Чому Українська Центральна Рада не підтримала більшовицький переворот у Петрограді?
 3. Чому лідери УЦР у дні протистояння між більшовиками та силами Тимчасового Уряду не стали на бік перших?
 4. Яка політична сила і чому отримала перемогу у боротьбі за владу у Києві в жовтні 1917 р. ?

Розповідь вчителя

29 жовтня більшовики піднімають у Києві збройне повстання проти прихильників уже неіснуючого ТУ, зосереджених в основному в штабі Київського військового округу. Військові частини ЦР, які спочатку були нейтральними, підтримали більшовицьке повстання. Прихильники ТУ залишили місто.

Запитання:

1. Поміркуйте, чому ЦР підтримала повстання більшовиків? (Існуючий державний апарат і генералітет мали велику владу і були найбільш небезпечними для молодого демократії У країни)

2. Чи змінилася ситуація в Києві після перемоги повстання ?

Викладач пропонує одному з учнів внести відповідні зміни у намальованій схемі — закреслити слова « Прибічники ТУ»

1 листопада ЦР ухвалила рішення про поширення своєї влади на всю територію, заселену переважно українцями, а саме: Херсонську, Катеринославську, Харківську, материкову Таврію, Холмську частину Курської, та Воронезької губернії.

4 листопада більшовики провели засідання Рад робітничих солдатських депутатів, яке визнало повноту влади в Україні за ЦР. Разом із тим вони розпочали підготовку до скликання Всеукраїнського з'їзду Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів для перетворення ЦР на більшовицький манер (тобто реорганізувати в дусі Центрального виконавчого комітету — ЦВК Рад України)

У цих умовах 7 (20) листопада 1917 р. Мала Рада обговорила та прийняла III Універсал.

3. III УНІВЕРСАЛ ЦР.

Розповідь вчителя

III Універсал проголосив утворення Української Народної Республіки (УНР) як автономної державної одиниці Російської республіки з подальшими намірами налагодити федеративні відносини з тими державами, які сформуються на руїнах імперії.

Завдання учням:

Самостійна робота з історичним документом .(III Універсал)

Знайомство учнів зі змістом III Універсалу організовується шляхом самостійного опрацювання тексту документа (готується як роздатковий матеріал) і, як наслідок складанням тез за наведеним планом.

Зміст III Універсалу

1. Державотворення.

2. Територія УНР.

3. Соціально-економічна галузь:

а) аграрне питання;

б) робітниче питання

4. Культура.

5. Зовнішня політика.

А. "...Народе український і всі народи України!

Віднині Україна стає Українською Народною Республікою!

... Маючи силу і владу на рідній землі, ми тою силою і властю станемо на сторожі прав і революції не тільки нашої землі, але і всієї Росії. Отож, оповіщаємо:

До території УНР належать землі, заселені у більшості українцями: Київщина, Поділля, Волинь, Чернігівщина, Полтавщина. Харківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму) Остаточне визначення границь УНР щодо прилучення частин Курщини, Холщини, Вороніжчини і суміжних губерній і областей, де більшість населення українська, має бути встановлене по згоді

організованої волі народів...

...однині існуюче право власності на землі поміщицькі, інші землі нетрудових господарств сільськогосподарського значення, а також на удільні, монастирські, кабінетські, церковні землі касується... ті землі є власність всього трудового народу і мають перейти до нього без викупу_____з цього дня устанавлюється по

всіх підприємствах вісім годин праці_приписуємо разом з представництвом від робітництва встановити державний контрольна: продукцією!..

...ми твердо станемо на тому, щоб мир було встановлено якнайшвидше... ми вживемо рішучих дій, щоб негайно розпочати мирні переговори_____смертна кара касується...

...всім ув'язненим і затриманим за політичні виступи дається повна амністія...

..суд повинен бути справедливий, відповідний духові народу...

...вжити всіх заходів до закріплення і поширення прав місцевого самоврядування...

...має бути забезпечено всі свободи: свободу слова, друку, віри, зібрання, союзів, страйків, недоторканності особи і мешкання, право і можливість уживання місцевих мов в зносинах з усіма установами...

...будемо твердо охороняти волю національного розвитку всіх народностей, на Україні суцільних... признаємо за народами національно-персональну автономію для забезпечення їм права і свободи самоврядування в справах їхнього національного життя...(Із «Третього Універсалу Української Центральної Ради»)

Завдання та запитання учням:

1. Дайте свою оцінку III Універсалу.

2. У чому, на вашу думку, полягало історичне значення цього документу для українського державотворення?

3. Чому українська громадськість неодноразово зустріла проголошення III Універсалу?

5. У чому, на вашу думку, виявилась непослідовність Української Центральної Ради?

6. Визначте здобутки і прорахунки ЦР в державотворчому процесі та соціальній політиці?

Хтось з учнів зачитує наступне джерело

Б ...Учора город Київ святкував велике свято - проголошення Української Народної Республіки. На площі Богдана Хмельницького о 1-й годині дня зійшлись майже усі військові частини з жовто-блакитними та червоними прапорами...

Уся площа, на якій стоїть пам'ятник Б. Хмельницькому, площа перед Михайлівським монастирем та всі сусідні вулиці залиті народом... В 2 години з'являється голова Центральної Ради М. Грушевський. Зійшовши з автомобіля, він в товаристві офіцерів обійшов строїні колони вояцтва... Із собору св. Софії виходить 30 пар священиків та 5 єпископів. Задзвонили в Софійському соборі та в Михайлівському монастирі усі дзвони. Заграли оркестри "Коль Славен ,...!"

...Голова ЦР звернувся з промовою до народу, в якій зазначив всю важливість та урочистість. Після його-промови генеральний секретар по продовольчих справах М. Ковалевський прочитав Універсал Центральної Ради. Народ кілька разів переривав читання вигуками "Слава!". Після молебствія архієпископ Алексій звернувся до

народу зі словом, в якому одмітив страждання України і воскресіння до її нового життя.

Залунало "Слава Українській Народній Республіці", а оркестри заграли гімн "Ще не вмерла Україна!". Генеральний секретар Петлюра' у товаристві командуючого округом, коменданта Києва, голови "Морської генеральної ради", французьких, англійських, румунських консулів і місій обходить все військо. Пізніше військові частини пройшли перед ними парадним маршем. Пройшли першими українські юнкери, представники донських козаків, український полк і георгіївських кавалерів, потім богданівців, курінь ім. Т. Шевченка, київські дружини, дві сотні кубанських козаків, яких народ вітав з незвичайною радістю, та ін.

...О 4-й год. парад закінчився, але ще довго неслися згуки "Слава!", якими проводив народ українське військо по головних вулицях міста" (Із повідомлення газети "Народна воля" від 9 листопада 1917р.).

Завдання:

Із прочитаного висвітліть: Як українська громадськість відреагувала на III Універсал? Про що це свідчить.

Під час бесіди є принагідним коментар учителя:

4. Історичне значення III Універсалу

Сучасні історики дають неоднозначну оцінку III Універсалу ЦР. З одного боку, проголошення Української Народної Республіки визнається видатною подією в житті українського народу, з другого ж, підкреслюється, що цим актом ЦР відмовилася від самостійності України і прив'язала її до старого імперського центру в новій, більшовицькій оболонці.

Гостро дебатовалося аграрне питання і в цьому виявилась її непослідовність. Її пояснення, що мова йде ще не про закон, що питання остаточно вирішуватиметься Установчими Зборами, ситуації істотно не змінило.

IV. Висновки та узагальнення.

V. Домашнє завдання.

Вивчити параграф з підручника.